

Petar Pjanić

U P E Ć I N I , G R O T E S K A

Jovici Egzemplaru da prenese tamo gde treba

Uz treće, pregledano izdanje njegovog zaborava

Mihajlu Pantiću

Od mog vremena do danas svet se znatno promenio. Samo slepac ne vidi da je drukčije nego što je bilo. Eto, recimo, ima li još nekog ko ne može da se seti rečenice koja nikad nije rečena niti napisana? Naravno, nema više takvih. Niko se ne seća, ama baš niko, apsolutno niko se ne seća takve rečenice. U moje vreme nije bilo tako, i ja se, prirodno, sećam, i to ne jedne nego mnoštva takvih rečenica. Sve što vam sad govorim, zasnovano je upravo na rečenicama kojih se niko ne seća osim mene. Drugo i ne činim, nego vas podsećam da one ipak postoje, takve rečenice, i da postoji starac (recimo, bivši prvak u basketu naizust na teritoriji svih močvarnih zemalja) poput mene koga pamćenje ne izneverava i koji, dok vam priča o svojoj nevolji, jedino takve zaboravljene rečenice priziva, evocira i provocira.

Nevolja moja je neizreciva. Naprosto nemam više vremena. Kad treba nešto važno da uradim, ja ustanem i stojim. Tako, kad neko krene da čita naglas, ja skočim kao oparen i isprsim se; stojim kao sveća sve dok taj ne pročita svoje dnevne novine. A kad baš nekud žurim, kad je pitanje života i smrti, potpuno izgubivši glavu, raspamećen, ne znajući više ni ko sam ni šta sam ni kuda idem, tek onda hitam i pri tome se obavezno odlučujem za prečicu. Jurim prečicom, grabim, lišen svakog smisla za ravnotežu. Stižem uvek prvi, nikad svestan da li sam na dobrom putu. Idem onuda kuda idu i ostali. Ja sam vodić koji korača krupnim i odlučnim koracima za drugima.

Opsednut nevoljom, jedva jedared da uhvatim trenutak i pročitam Aćina iz mog susedstva, odmah preko puta, na drugoj strani reke, pa ispod vrbaka još jedno desetak kilometara, tamo gde je tiho, pravo mesto da se čovek preda svojoj sudbini, toliko tiho da se razgovetno čuju krstarice kako tutnje drumom ispod mosta koji spaja obe obale obzidane džakovima peska i poplavljene vodom, nepodnošljivo i visoko uzburkanom košavom. Huh, kakva rečenica! Ni nje niko da se seti, a teško ju je zaboraviti. A košava sedmog dana? Od tog vetra se ludi. On duva pola sata, a onda čuti, uzima dah, a mi čekamo sledeći nalet koji redovno nailazi sledeće godine u isto vreme. Na tom mestu, uz obalu, nalivenom Dunavom koji ne zna za granice, nego raste do neba, uz obalu koju lako možete da dodirnete nožnim palčevima, otprilike na tri metra dubine, zaseo je taj Aćin i predao se svojoj sudbini koja se sastoji od dva zaborava: zaborava bića i zaborava jedne rečenice. Peca on na gliste, komarce, skakavce, hijene i ružičaste nokte.

Naposletku, pošto su me deca i žena napustili, a ja prestao da usisavam i bacio

se na svoje omiljeno pušenje, Bog mi pokloni trenutak za čitanje. Otvorim Aćina i dok se premišljam odakle da počnem da se naslađujem, neko na vratima zvoni dvaput. Hoću, neću. Otvorim, i dobro je što sam otvorio. Šta ćete s tim novcem, pitam lukavo dve devojčice. One ispružile zabravljenu konzervu od krvavice. Za Crveni krst, kažu. Jasno, za Crveni krst, a kako izgleda taj Crveni krst? Da li je od leda? Ne, već od sladoleda. Para nemam, ali to imam, kažem nestrpljivo, i već ih uvlačim u svoju jazbinu. One veselo ulaze, izazivaju me, začikavaju, pitaju gde je. Budite mirne, sad će deda da vam pokaže. Kakav volite, crven ili rumen? A može li i jedan i drugi, smeškaju se one. Tako su ih podučili u Crvenom krstu. Nema gde drugde. Vidite da se od mog vremena svet prevrnuo. Dam ja njima sladoled i svučem sobni ogrtač, pa im pokažem oklagiju za mešanje bureka. Ako ne budu pristojne, moraće da vrata sladoled i da nastave sa svojom humanitarnom aktivnošću. Neću da me uznemiravaju.

Vratim se Aćinu pošto sam okrenuo dugmence na dlakavim jaknicama obe devojčice i tako istovremeno utišao vesti i muziku. Jedna je neprestano pevušila, a druga prenosila vesti sa ulica gde se okupio narod da ruši diktatora. Ali, gledajte sad, opet ne znam gde sam stao i prisiljen sam da ponovo razmišljam o dvoumicama svog čitanja. Presečem stvar, neka bude kako slučaj odluči. Otvorim i vidim naslov, uvrh stranice i nešto malo iznad. Stoji naslov u magli i glasi: *Šala!* Ha! Neko besno zalupa na vrata, da ih izbije iz okvira. Ko je? Mama i tata. Da nisu njihove blizanke kod mene? Odgurnuše me, ne sačekavši da odgovorim odrečno, pohrliše kao vihor pun teških metala, laki kao dašak benzinskih isparenja. E pa, morao sam da priznam, sažaljevam slučaj, da se desilo što se desilo. Svi smo bili srećni što se slučaj tako lepo odvija i završava. Ali, ja baš i nisam bio srećne ruke, premda se ispostavilo da je *Šala* nenadmašna. Odmah sam se latio i *Poetike falsifikovanja*. Zavidelo sam Aćinu koji zavidi tebi koji zavidiš meni koji sukobljava ljude po ulicama. Obuzela me jeza. Drhtao sam kao da me je poljubila Naomi Kembel, vitka kao dub. Bile su to antologijske stvari. Kad kažem „antologijske“, mislim jednostavno da se ti komadi mogu smatrati nečim najboljim što mi se desilo u istoriji, podjednako istoriji pisanja i istoriji čitanja.

Dovoljno je da pomislim danas, posle toliko vremena, na te dve priče, moj Jovajša, pa da ti tu knjigu preporučim punog srca. Ostalo nisam ni čitao. Nije bilo vremena. Revolucionarna vlast je došla da me odvede u čamotinju od nedostatka vremena. Nije prilika da me zež. Inače, vraćam ti milo za drago. Znajući da se paranoično zaklinješ u moje priče, prenesi Aćinu moje čestitke. Ima svu ljubav svih vremena. Sad sam i ja kao ostali: ni ja ne mogu da se setim nijedne rečenice. Ko bi mogao! Sad više nemam nikog. Tajac. Znam da u ovim mračnim časima Aćin piše četvrto izdanje svog zaborava, puzeći osamdeset dana oko svoje čorave sobe, zobljući picine dlake i ližući muvlje upljuvke sa okna. Biće to nezemaljska pojava, za kojom već sad čeznem, bolno svestan da propuštam priliku koja se samo jednom u životu ukazuje.

(Oksford, 24. oktobar 2000!)

Olivera Đurđević

NEZEMALJSKE POJAVE

*Zašto Aćin odbija da odgovara * Ženomrzac ili prorok * Tajne o kojima ćutimo*

Zašto je Jovica Aćin, pisac *Nezemaljskih pojava*, uprkos svakojakom pritisku kome smo ga izložili, odbio da odgovara na naša pitanja? Sistematski i posebno smo se pripremali za taj razgovor. Pet dana pre zakazanog susreta smo se koncentrisali i meditirali, i to upotpunili seansom akupunktura i bioenergetske masaže. Prikupili smo iz pouzdanih homeopatskih izvora i sve Aćinove slabe tače. Prosto nismo mogli da poverujemo da može postojati tolika masa slabosti od kojih pati jedan tobože živ čovek. Izgledalo je to kao Alfred Žari izbačen u svemir na leđima kralja Ibija. Nigde britke i sežzibilne inteligencije kojoj smo se nadali od pisca *Poetike krivotvorenja* i *Gatanja po pepelu*. Kao da je preinačio koncepciju sopstvenog postojanja, i od duha prešao na mimiku tela. Mora da se sudario s brzim vozom u tunelu. Ukratko, trebalo ga je razobličiti. Čitaoci opravdano očekuju od nas konačno raskrinkavanje ličnosti koja se predugo skriva u senci, o čijim se zlodelima još ništa ne zna, o čijim ljubavima i mržnjama kruže samo puka nagađanja, a čije knjige tajanstveno nastaju i još tajanstvenije nestaju. Sad gorljivom iščekivanju možemo da ponudimo jedino razgovor bez glavnog sabesednika. Ako je plan morao biti izmenjen, bespoštedno satiranje neugodnog protivnika je ostalo cilj. Na pamet nam nije palo da odustanemo. Produžili smo s gutanjem magle.

Pre nego što je *Nezemaljske pojave* štamparija isporučila izdavaču, dokopali smo se jednog primerka. Poklonio nam ga je sam Aćin, uz reči da nam taj lični primerak poklanja zato što nas voli i što smo jedini koji smo uporno pokazivali uverljivu zainteresovanost za sudbinu dela u nastanku. Niko osim nas nije imao knjigu. To je bila izvanredna prilika da do kraja demaskiramo njenog navodnog pisca. Knjigu smo pročitali naskap, s ježom shvatajući da se obistinjuju naše najcrnje slutnje. Grozno je osećanje kad utvrdite da u vašoj blizini već godinama boravi vanzemaljac, savršeno prerušen u pitomog stanovnika Balkana i ponosnog Beograda. Onda smo počinili neoprostivu grešku: odali smo se. „Baš lepo što imamo knjigu ranije“, rekli smo. „To je prednost dragocena za predstojeći intervju.“ „A, ne“, reče Aćin, „neće biti. Mešate ljubav i intervju.“

– Ali, zar nije prijatno kad se spoje posao i zadovoljstvo?

Nema nikakvog zadovoljstva u poslu. Rad je kod nas ponižavajući. Radimo za smrt a ne za život. Ne opažate opštu klonulost? Svi se pretvaramo u sablasti s kojima vlast lako izlazi na kraj. Pri svemu tom osećam i prevaru.

– Čiju prevaru? Državnu prevaru?

Ona bode oči i o njoj ću vam jednom poveriti frapantne stvari, ukoliko do tog trena izdrži naša depresija, naša sve samrtnija melanholija. Ne, ovog puta, osećam vašu prevaru. Hteli biste da me navučete na tanki led, da propadnem, da me ras-